

Hur hög är arbetslösheten, egentligen?

ESRA KARAKAYA

FRÅN MEDBORGARNAS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

- MOU 1988:1 En ny grundlag – ett förslag
- MOU 1989:1 Sänkt skatt för alla – ett förslag till nytt skattesystem
- MOU 1990:1 Minska statsskulden – sälj tillgångar
- MOU 1990:2 Medborgarnas miljömanifest – ett förslag till ny miljöpolitik
- MOU 1990:3 En marknad för bostäder åt alla – ett förslag till ny bostadspolitik
- MOU 1991:1 Företagsamhetens förutsättningar – ett förslag till näringspolitik för 2000-talet
- MOU 1991:2 Sänkta skatter för en ny välfärd – ett förslag till ny skattepolitik
- MOU 1991:3 Självständiga kommuner – mer medborgarmakt i kommunerna
- MOU 1991:4 Skolpeng hösten 92 – en handlingsplan för kommunerna
- MOU 1991:5 På egna ben – så kan organisationsstödet reformeras
- MOU 1991:6 Hur man säljer allmännyttehus – handledning för beslutsfattare i kommunerna
- MOU 1992:1 Eget val i äldreomsorgen – handledning för beslutsfattare i kommunerna
- MOU 1992:2 Hälso- och sjukvård för 2000-talet – ett förslag till ny sjukvårdsstruktur
- MOU 1993:1 Barnomsorg enligt kundvalsmodellen
- MOU 1993:2 Charta Nova – politik för entreprenörskap och nya jobb
- MOU 1994:1 HSF-modellen – patientmakt, kvalitet och kostnadseffektivitet i en ny sjukvårdsstruktur
- MOU 1995:1 När folkhemmets barn blivit vuxna – ett nytt trygghetssystem för jämlikhet, medmänsklighet, enkelhet och eget ansvar
- MOU 1995:2 Irrfärdens slut – spelregler för sunda statsfinanser
- MOU 1995:3 Järntrianglar – förnyelsens fiende nummer ett
- MOU 1996:1 Den nya arbetsrätten – ett förslag

- MOU 1996:2 Kommunala företag – hot mot demokrati och fri konkurrens
- MOU 1997:1 Entreprenören i högsätet – omprövning av beskattningsreglerna för fåmansföretag
- MOU 1998:1 Samhällsmoral i praktiken
- MOU 1999:1 För Sverige – på tiden!
- MOU 2000:1 Sveriges två gränser – om invandrapolitiken och hur den kan förbättras

FRÅN DEN NYA VÄLFÄRDEN

- Molnstoden – en vision för svenska folket (1994)
- Baksmällan – förutsättningar för politisk tillnyktring, 1995)
- Berättelsen om jobben (1996)
- Personvalsparti – bot för trötta partier (1999)
- Skärp dig, Svensson – med deklARATIONEN om de medborgerliga skyldigheterna (2002)
- Beska Droppar – korta kritiska krönikor (2002)
- Entreprenören bakom allt – 101 svenska succéer från ABBA till ölburkar (2002)
- Tankebok för entreprenörer – 222 citat från Aristoteles till Ingvar Kamprad (2003)
- Bakom skurkar och skandaler (2004)
- Jobbet är att mata puman (2004)
- Så lyckas du som företagare – de bästa tipsen från svenska entreprenörer (2005)
- Ole, dole, arbetslös – nästan 3 av 10 ungdomar 16-24 år saknar jobb (2006)
- Med storebror i baksätet – digital övervakning av dina bilfärder (2006)
- Hur hög är arbetslösheten, egentligen? (2006)
- Var tredje får inte vara med – en studie om arbetslösheten bland invandrare (2006)

Förord

Det fanns en tid när arbetslösheten i Sverige låg kring ett par, tre procent. När den kröp upp mot fyra procent tyckte man det var skrämmande.

Nu är det annat som gäller. Officiell statistik påstår att arbetslösheten ligger strax över fem procent. Den korrekta siffran är snarare 17 procent, vilket framgår av den här skriften.

Det är mycket illa. Ännu mer illa är det att arbetslösheten stiger. Om det fortsätter som nu kommer den att ligga över 20 procent vid nästa riksdagsval.

Problemet är att Sveriges arbetsgivare inte vill anställa fler. Efterfrågan på arbetskraft är för liten. Politikens uppgift borde vara att öka företagens efterfrågan på arbetskraft. Men den uppgiften verkar ingen ha tagit sig.

Stockholm i juni 2006

Patrik Engellau

Ordförande Den Nya Valfärden

Inledning

Många hävdar att den verkliga arbetslösheten i Sverige är betydligt högre än vad som anges i den officiella statistiken.

Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB) var arbetslösheten i december 2005 5,3 procent.¹ Men den före detta LO-utredaren Jan Edling hävdade förra året i en rapport att en närbesläktad siffra till arbetslösheten, ersättning för arbetslöshet och ohälsa, låg på 19,7 procent.²

Nationalekonomerna Ulf Jakobsson, Jan Herin och Anders Rydeman menar i en nyligen utkommen rapport att den verkliga arbetslösheten ligger kring 17 – 18 procent.³ Svenskt Näringsliv räknade nyligen ut en arbetslöshetssiffra på 16,5 procent för januari 2006.⁴

¹ SCB Arbetskraftsundersökning, december 2005. Avser åldersgruppen 20-64 år.

² Edling, Jan (2005), "Alla behövs - Blott arbetsmarknadspolitik skapar inga nya jobb". Denna siffra anses närbesläktad till arbetslöshetssiffran eftersom Edling i sin rapport visar att sambandet mellan öppen arbetslöshet och ohälsa, det vill säga förtidspension och sjukskrivning, i Sveriges olika regioner är hög.

³ Jakobsson, U., Herin, J. & Rydeman, A. (2006), "Ge de arbetslösa en chans – 150 000 nya jobb genom halverade arbetsgivaravgifter".

⁴ Svenskt Näringsliv (2006), "Utanförskap och arbetslöshet - en exkluderande arbetsmarknad!".

Hur ska man veta vad som är sant? Den här rapporten reder ut begreppen och kommer fram till att siffran rimligen ligger mellan 16 och 20 procent samt att arbetslösheten ökar över tiden och att den nuvarande högkonjunkturen endast kan ge en tillfällig lindring eftersom trenden är uppåtgående.

Metod

Att SCB kommer fram till så låga siffror för arbetslösheten beror på att myndigheten tillämpar en mycket snäv definition av begreppet. Som arbetslösa räknas bara de som är öppet arbetslösa, inte de som studerar men har sökt ett jobb och inte de som ingår i arbetsmarknadsåtgärder. Därmed hamnar stora grupper arbetslösa utanför den officiella statistiken, till exempel personer i handikappåtgärder och människor som är sjukskrivna eller förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl.⁵ I rapporten redovisas dessa grupper och andra dolt arbetslösa och

⁵ Idag kallas förtidspension för sjuk/aktivitetsersättning, i denna rapport kommer genomgående det gamla och mer välkända begreppet förtidspension att användas.

beräknas gruppernas storlek. På det viset kan man komma fram till en rimligare bild av arbetslösheten än den officiella.

Dessutom redovisas en annan intressant siffra, nämligen den andel av befolkningen i arbetsför ålder som befinner sig i arbete en genomsnittlig arbetsdag. Denna siffra är den egentliga sysselsättningsgraden och är mer intressant att undersöka än den officiellt redovisade sysselsättningsgraden eftersom den visar hur många det är som drar det ekonomiska lasset. Till de sysselsatta i den officiella sysselsättningsgraden räknas inte bara de som arbetar i ett vanligt arbete en genomsnittlig dag. Även de som är frånvarande ifrån arbetet och personer i olika åtgärder räknas som sysselsatta. Dessa grupper inbegriper till exempel friårslediga och sjukskrivna. Den redovisade sysselsättningsgraden är överdriven. I den här rapporten exkluderas de som inte arbetar en genomsnittlig dag.

Forskning kring arbetslösheten

Som bakgrund till rapporten sammanfattas först tänkandet bakom fyra helt olika analyser av arbetslösheten:

- SCBs arbetskraftsundersökningar
- Jan Edling
- Jakobsson, Herin och Rydeman
- Svenskt Näringsliv

Syftet med denna genomgång är att visa hur man med olika förutsättningar kan nå helt olika resultat.

SCB

Arbetslösa brukar definieras som människor som sökt arbete men inte hittat något. De arbetslösa och de arbetande utgör tillsammans arbetskraften. De som inte vill arbeta, de som inte kan arbeta och de som vill arbeta men inte aktivt har sökt ett arbete anses stå utanför arbetskraften.

Dessa kan vara studenter, hemarbetande, pensionärer etc. Arbetslösheten i ett land definieras som arbetslösa som andel av arbetskraften.

Efter ett regeringsbeslut räknar SCB inte arbetslösa heltidsstuderande till de arbetslösa, trots att International Labour Organisation (ILO) rekommenderar att de ingår. I december 2005 hade 57 600 heltidsstudenter sökt arbete. Genom att utesluta dessa ur arbetskraften snyggas SCB till arbetslöshetsstatistiken.

Med start under våren 2006 ska SCB rapportera en internationellt jämförbar arbetslöshetscifra där även heltidsstuderande som sökt arbete kommer att ingå. Denna siffra kommer dock inte att ersätta den officiella svenska arbetslöshetscifra som används idag, utan kommer endast att rapporteras till internationella organ.

Arbetslösa heltidsstudenter är inte den enda gruppen av arbetslösa som göms undan i statistiken. Sverige har en mer aktiv arbetsmarknadspolitik än i andra länder och antalet

personer i arbetsmarknadsåtgärder växer för varje år. I dag är 125 700 personer aktiva inom arbetsmarknadsåtgärder. Dessa räknas inte som arbetslösa. I stället räknas en tredjedel av dessa som sysselsatta och resten som studerande utanför arbetskraften.⁶

Vidare finns en stor grupp människor som av ett eller annat skäl har slutat leta efter jobb och därmed inte längre igår i arbetskraften. De är i stället förtidspensionärer, sjukskrivna eller latent arbetssökande. Gruppen "latent arbetssökande" i SCBs statistik utgörs dels av gruppen människor som uppger att de "velat och kunnat arbeta" men inte aktivt sökt arbete och dels av gruppen heltidsstudenter som sökt arbete.

⁶ I december 2005 var 125 701 personer aktiva i arbetsmarknadsåtgärder. Av dessa var cirka 42 700 aktiva i åtgärder som av SCB klassas som sysselsättning: friårsledighet, sysselsättning i de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska programmen bristyrkesutbildning, allmänt anställningsstöd, förstärkt anställningsstöd, särskilt anställningsstöd, offentligt tillfälligt arbete (OTA), resursarbeten i offentlig verksamhet och stöd till start av näringsverksamhet. Resterande 83 000 personer klassas som i utbildning och står i den officiella statistiken därför utanför arbetskraften. Dessa 83 000 utgör möjligen en del av de latent arbetssökande (personer som uppgivit att de "velat och kunnat arbeta" under undersökningsveckan men inte sökt arbete samt heltidsstudenter som sökt arbete), men ingen utförlig information finns om detta. För att utesluta risken för dubbelräkning antar jag i denna rapport att denna grupp ingår i latent arbetssökande.

Slutligen finns en stor grupp undersysselsatta i ekonomin. Undersysselsatta är personer som har ett arbete men arbetar mindre än de skulle vilja. Omräknat till heltidsekvivalenter var 86 800 personer i Sverige undersysselsatta i december 2005.⁷

Sammanfattningsvis redovisar den officiella statistiken en grov underskattning av den riktiga arbetslösheten i Sverige. Följande tre studier försöker ge en mer korrekt bild.

Jan Edling

På senare år har ett antal rapporter publicerats som undersöker den reella arbetslösheten i Sverige. Den mest uppmärksammade är LO-utredaren Jan Edlings rapport från 2005, "Alla Behövs - Blott arbetsmarknadspolitik skapar inga nya jobb", där författaren räknar ut en närbesläktad siffra till arbetslösheten. Han uppskattar att

⁷ I december 2005 var 230 600 personer i åldern 20-64 år undersysselsatta. Antalet heltidsekvivalenter av undersysselsatta var 86 800 men det är alltså nästan tre gånger så många som berörs av problemet.

19,7 procent av befolkningen 20-64 år under 2004 fick ersättning för arbetslöshet eller ohälsa. I denna siffra ingår grupperna öppet arbetslösa, folk i arbetsmarknadsåtgärder, handikappåtgärder, förtidspension och sjukfrånvaro.

Edling menar i sin rapport att det finns ett nära samband mellan den öppna arbetslösheten i en kommun och förtidspensionerna på samma ort även när man tagit med skillnader i ålderssammansättning i beräkningen. Det innebär på att förtidspensioneringarna i många fall kan orsakas av arbetslöshet. Edling anser också att utsikterna att återgå till arbete efter sjukfrånvaro är sämre i regioner med hög arbetslöshet.

Edlings siffror avser 2004. Om man tillämpar hans beräkningsmetoder på december 2003 och 2005 får man 18,1 procent respektive 21,3 procent. Det innebär att den andel av befolkningen som fick ersättning för arbetslöshet och ohälsa ökade med 1,6 procentenheter per år under perioden 2003-2005. Fortsätter ökningen i samma takt under de kommande åren kommer över 25 procent att få ersättning för arbetslöshet och ohälsa år 2008.

Svenskt Näringsliv

Svenskt Näringsliv publicerade nyligen en arbetslöshetssiffra som även den innefattar dolt arbetslösa.⁸ För januari 2006 hittar Svenskt Näringsliv 963 000 arbetslösa i åldrarna 16-64 år, eller 16,5 procent av befolkningen 16-64 år. Denna siffra inkluderar, förutom de öppet arbetslösa även personer i arbetsmarknadsåtgärder, handikappåtgärder och anställda i Samhall. Dessutom ingår latent arbetssökande, heltidsekvivalenter av undersysselsatta samt de förtidspensionärer och sjukskrivna som av Svenskt Näringsliv antas kunna arbeta. Svenskt Näringsliv visar i samma rapport att medan den öppna arbetslösheten ökat med 61 000 personer från januari 2003 till januari 2006 har den dolda arbetslösheten ökat med 119 000 personer under samma period. Sammanlagt har då den totala arbetslösheten ökat från 13,8 procent till 16,5 procent av den arbetsföra befolkningen.

⁸ Svenskt Näringsliv (2006), "Utanförskap och arbetslöshet - en exkluderande arbetsmarknad!".

Jakobsson, Herin & Rydeman

Nationalekonomerna Ulf Jakobsson, Jan Herin och Anders Rydeman visar i en nyskriven rapport att ett internationellt jämförbart arbetslöshetstal, där folk i arbetsmarknadsåtgärder och arbetslösa heltidsstudenter räknas in, torde ligga i storleksordningen 8-9 procent.⁹ De räknar ut att den totala arbetslösheten, då alla dolt arbetslösa räknas in, ligger på ungefär 17-18 procent av arbetskraften eller cirka 900 000 personer. Till skillnad från Svenskt Näringslivs siffra på 963 000 innefattar inte denna beräkning de undersysselsatta och de latent arbetssökande och siffrorna syftar på åldersgruppen 20-64 år i stället för 16-64 år.

Författarna menar också att trenden är starkt uppåtgående och att inget talar för att arbetslösheten ska sjunka eller ens plana ut.

⁹ Jakobsson, U., Herin, J. & Rydeman, A. (2006), "Ge de arbetslösa en chans - 150 000 nya jobb genom halverade arbetsgivaravgifter".

Undersökning av den reella arbetslösheten

Vi har sett att det finns olika sätt att beräkna arbetslösheten. SCB kommer fram till en arbetslöshetssiffra som är kraftigt friserad. De ovan nämnda rapporterna har alla det gemensamt att de kommer fram till en arbetslöshetssiffra som är tre-fyra gånger högre än SCBs. I detta avsnitt redovisas de grupper som rimligen bör ingå i arbetslösheten och beräknas gruppernas storlek. Siffrorna bygger naturligtvis på skattningar men de antaganden som görs är försiktiga. För övrigt är det viktigt att trots osäkerheten som råder kring den riktiga arbetslösheten ändå göra en ansats att belysa storleksordningen på arbetslösheten i Sverige.

Avsnittet inleds med en genomgång av de grupper som skulle ingå i arbetslösheten ifall beräkningsgrunderna i internationell statistik följdes. Arbetslöshetssiffran blir då 9,2 procent. Sedan beräknas en total arbetslöshetssiffra genom att de dolt arbetslösa läggs till. Den totala arbetslösheten blir då 16,5 procent.

Internationellt jämförbar arbetslöshet

Jakobsson, Herin och Rydeman (2006) menar att en arbetslös-hetssiffra som bygger på beräkningsgrunderna i internationell statistik troligen ligger mellan 8 och 9 procent. Tabell 1 nedan visar en utförlig uträkning av denna siffra. De tre grupperna öppet arbetslösa, heltidsstuderande som sökt arbete och personer i arbetsmarknadsåtgärder räknas ihop och utgör tillsammans 415 000 personer, 7,8 procent av befolkningen 20-64 år eller 9,2 procent av den justerade arbetskraften.

<i>DECEMBER 2005</i>		
	Antal (1000)	Andel av befolkningen (%)
Befolkning 20-64 år	5321,2	100,0
Öppen arbetslöshet	230,9	4,3
Heltidsstuderande som sökt arbete	58,0	1,1
Arbetsmarknadsåtgärder	125,7	2,4
Internationellt jämförbar arbetslöshet	414,6	7,8
Arbetskraftsjustering:		
Arbetskraft	4 378,6	82,3
Tillägg: heltidsstudenter som sökt arbete och folk i arbetsmarknadsåtgärder som ej räknas som sysselsättning	141,0	2,6
Justerad arbetskraft	4 519,6	84,9
Internationellt jämförbar arbetslöshet/Justerad arbetskraft (%)	9,2	

Källa: Egen bearbetning av data ifrån SCB och AMS.

Tabell 1 Internationellt jämförbar arbetslöshet, antal och i procent av befolkningen 20-64 år.

Total arbetslöshet

9,2 procents arbetslöshet är mycket hög, men då ingår ändå inte alla arbetslösa. Ytterligare grupper av dolt arbetslösa bör tas med.

DECEMBER 2005	Antal (1000 ¹)	Andel av befolkningen (%)
Befolkning 20-64 år	5321,2	100,0
Öppen arbetslöshet	230,9	4,3
Heltidsstuderande som sökt arbete	57,6	1,1
Arbetsmarknadsåtgärder som klassas som sysselsättning	42,7	0,8
Handikappåtgärder (exkl. samhall)	63,9	1,2
Samhall	20,8	0,4
Undersysselsatta *)	86,8	1,6
Velat och kunnat arbeta	64,5	1,2
Sjukskrivna av arbetsmarknadsskäl	93,2	1,8
Förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl *)	101,1	1,9
Total arbetslöshet	761,5	14,3
Arbetskraftsjustering:		
Arbetskraft	4 378,6	82,3
Tillägg: latent arbetssökande och förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl	223,2	4,2
Justerad arbetskraft	4 601,8	86,5
Total arbetslöshet/Justerad arbetskraft (%)	16,5	

¹ Heltidsekvivalenter

Källa: Egen bearbetning av data ifrån AMS, SCB, Försäkringskassan, och SOU.

Tabell 2 Total arbetslöshet, antal och i procent av befolkningen 20-64 år.

Tabell 2 visar en genomgång av de olika grupper av arbetslösa som ingår i den totala arbetslösheten.

Förutom de öppet arbetslösa, 230 900 personer, ingår 57 600 arbetslösa heltidsstudenter, 42 700 personer i arbetsmarknadsåtgärder som räknas som sysselsättning, 63 900 i handikappåtgärder och 20 800 anställda i Samhall.¹⁰ Vidare adderas 86 800 undersysselsatta och 64 500 personer som velat och kunnat arbeta men inte sökt arbete. Dessa grupper tillsammans utgör 10,6 procent av befolkningen.

Så långt är uträkningarna enkla. Svårigheterna med att uppskatta arbetslösheten börjar när de arbetslösa sjukskrivna och förtidspensionerade ska läggas till. Det finns inga undersökningar om hur många av de sjukskrivna och förtidspensionerade idag som skulle kunna arbeta. Därför måste en del antaganden göras och olika rapporters antaganden kan skilja sig markant. Jan Edling har i sin arbetslöshetsciffrä räknat in alla förtidspensionerade och

¹⁰ Här har endast de personer i arbetsmarknadsåtgärder som räknas som sysselsättning, 42 700 personer, räknats in. Resterande 83 000, de som anses vara utanför arbetskraften, räknas inte med eftersom de skulle kunna ingå i gruppen latent arbetssökande. Se fotnot 6.

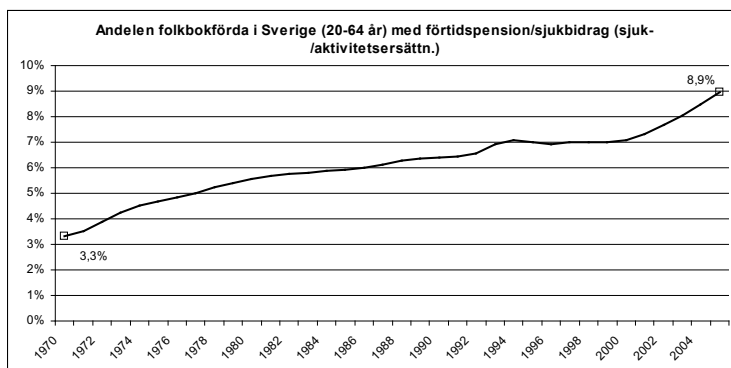
sjukskrivna. Svenskt Näringsliv har utgått ifrån att all förtidspensionering och sjukskrivning fram till 1997 var frikopplad från arbetslösheten men att hela ökningen sedan dess beror på arbetslöshet. Jakobsson, Herin och Rydeman använder samma metod som Svenskt Näringsliv men har valt att i stället utgå ifrån 1963 för förtidspensioneringarna och 1975 för långtidssjukskrivningarna. Ökningen därefter tillskrivs arbetslösheten.

Försäkringskassans rapport från 2005 ”Sjukskriven i onödan?” anger att hela 60 procent av de sjukskrivna i Sverige skulle kunna återgå i arbete ifall de kunde ändra något i sin arbetssituation.¹¹ Även om denna siffra syftar på en undersökning från 2002 och kanske inte är representativ för dagens sjukskrivna så ger den en indikation på hur hög den dolda arbetslösheten är bland de sjukskrivna. I den här rapporten antas att resultatet från 2002 års undersökning gäller även idag och att 60 procent av de 155 000 sjukskrivna i Sverige, 93 200 personer, egentligen är arbetslösa. Det

¹¹ Försäkringskassan analyserar (2005:5), Sjukskriven i onödan?, Stockholm.

stämmer för övrigt ganska bra med regeringens mål om en halvering av sjukskrivningarna till år 2008. Tanken bakom detta mål är rimligtvis inte att flytta dessa personer till en annan bidragsrubrik utan till förvärvsarbete, vilket förutsätter att de i utgångsläget egentligen var dolt arbetslösa. Det har inte gjorts några undersökningar för att uppskatta andelen förtidspensionärer som skulle kunna arbeta. En metod för att uppskatta andelen är att jämföra förtidspensioneringarna i olika regioner i landet med en normalregion och tolka alla avvikelser som arbetslöshet. Man kan också jämföra dagens andel förtidspensionerade i befolkningen med ett visst år i historien, såsom Svenskt Näringsliv och Jakobsson et al gjort. Det finns nackdelar med båda metoderna. Att jämföra olika regioner kan ge en skev bild eftersom ålderssammansättningen i olika regioner kan skilja sig markant. Att jämföra olika årtal antar implicit att inga demografiska eller hälsomässiga förändringar skett inom befolkningen. Metoden att jämföra med ett årtal i historien är mer praktisk ifall åren ligger nära varandra. På så vis elimineras risken att en demografisk eller hälsomässig

förändring i befolkningen snedvrider statistiken. Som synes i tabell 3 behöver vi inte gå alltför långt tillbaka i tiden för att hitta ett passande år att jämföra dagens förtidspensioner med.

Källa: Egen bearbetning av data från SOU.¹²

Tabell 3 Utvecklingen av förtidspensioneringen som andel av befolkningen 20-64 år, 1970-2005.

Tabell 3 visar utvecklingen av förtidspensioneringen sedan 1970. Från 3,3 procent 1970 växte förtidspensioneringarna

¹² www.sou.gov.se/socialforsakring/dokument/forsorjning_1970-2030.xls.

som andel av befolkningen 20-64 år till 8,9 procent i slutet av 2005. Intressant nog låg kurvan plant på 7 procent av befolkningen under perioden 1993-2000. Ökningen med 1,9 procentenheter sedan dess är alldeles för snabb för att den ska vara orsakad av demografiska eller hälsomässiga förändringar. I stället föranleder den slutsatsen att åtminstone hela ökningen sedan 2000 representerar förtidspensionerade som bör kunna arbeta. Adderas de 1,9 procenten, 101 100 förtidspensionerade, till arbetslösheten återfås en total arbetslöshetsnivå på 16,5 procent eller 761 500 personer.

Det kan tyckas onödigt försiktigt att anta att endast den ökning i förtidspensioneringar som inträffat sedan 2000 beror på arbetslöshet. Hade man i stället antagit att hela ökningen från 1970 berodde på arbetslöshet skulle antalet förtidspensionärer som antogs vara pensionerade av arbetsmarknadsskäl vara så hög som dryga 300 000 personer. Detta skulle ha motsvarat en arbetslöshetsciffr på 20,0 procent av den justerade arbetskraften och 18,1 procent av befolkningen.

I brist på grundlig forskning i detta ämne väljs det försiktiga antagandet att 101 100, 1,9 procent av hela befolkningen, av dagens 476 600 heltidsekvivalenter av förtidspensionerade är pensionerade av arbetsmarknadsskäl. Det totala antalet arbetslösa i landet blir då 761 500 personer. Det motsvarar 16,5 procent av arbetskraften eller 14,3 procent av den arbetsföra befolkningen.

Utveckling av arbetslösheten

Hur har arbetslösheten utvecklats över tiden? Tillräcklig statistik för arbetslöshetssiffran, såsom den är uträknad i denna rapport, finns endast ifrån 2003. Tabell 4 visar hur de olika komponenterna i den totala arbetslösheten har utvecklats sedan december 2003. Arbetslösheten har stigit från 15,4 procent till 16,5 procent på två år. Orsaken till den stora ökningen är framförallt att arbetsmarknadsåtgärderna som klassas som sysselsättning fördubblats, från 21 200 personer till 42 700 personer samt att förtidspensioneringarna som antas vara orsakade av arbetslöshet har ökat från 72 500 till 101 100 personer. Även

antalet öppet arbetslösa har ökat från 213 800 i december 2003 till 230 900 personer i december 2006. Sjukskrivningarna har samtidigt minskat med 12 300 personer. En del av dessa personer har förstås förtidspensionerats.

	12/2003	12/2004	12/2005
Befolkning 20-64 år (1000-tal)	5 281,9	5 297,3	5 321,2
AMS-åtgärder som klassas som sysselsättning	21,2	30,8	42,7
Handikappåtgärder (exkl. samhall)	61,7	60,8	63,9
Samhall	22,7	22,0	20,8
Latent arbetsökande	119,0	126,3	122,1
Öppen arbetslöshet	213,8	220,0	230,9
Sjukskrivna av arbetsmarknadsskäl	105,5	94,8	93,2
Undersysselsatta *)	79,5	98,2	86,8
Förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl *)	72,5	91,4	101,1
Total arbetslöshet	695,9	744,4	761,5
Justerad arbetskraft	4 510,7	4 515,0	4 601,8
Total arbetslöshet/Justerad arbetskraft (%)	15,4	16,5	16,5
*) Heltidsekvivalenter			

Källa: Egen bearbetning av data ifrån SCB, AMS, Försäkringskassan och SOU

Tabell 4 Utveckling av den totala arbetslösheten sedan 2003.

I Jakobsson et als rapport visar en översikt på den reella arbetslöshetens utveckling sedan 1980 att den långsiktiga

trenden är stigande.¹³ Den minskning i arbetslösheten som väntas resultera av den nuvarande högkonjunkturen kommer därför med stor sannolikhet inte vara mer än en tillfällig nedgång. Tabellen ovan stämmer överens med bilden av en uppåtgående trend och fortsätter det som hittills kan arbetslösheten vara ett par procentenheter högre till nästa val.

Antal i arbete en genomsnittlig dag

Sysselsättningsgraden anger andelen förvärvsarbetande i befolkningen. Regeringen har som mål att 80 procent av den arbetsföra befolkningen i Sverige ska vara sysselsatt. Den officiella statistiken redovisar en sysselsättningsgrad på 78 procent. Men siffran är missvisande.¹⁴ Till de sysselsatta räknas nämligen i den statistiken inte bara de som arbetar i ett vanligt arbete en genomsnittlig dag. Även de som är frånvarande ifrån arbetet och personer

¹³ Se Figur 2, sidan 17 i Jakobsson, U., Herin, J. & Rydeman, A. (2006), "Ge de arbetslösa en chans - 150 000 nya jobb genom halverade arbetsgivaravgifter".

¹⁴ 78 procent erhålles genom att subtrahera andelen av öppet arbetslösa i befolkningen, 4,3 procent, ifrån andelen officiell arbetskraft av befolkningen, 82,3 procent.

i arbetsmarknadsåtgärder, handikappsåtgärder och anställda i Samhall räknas som sysselsatta. Den redovisade sysselsättningsgraden är överdriven.

DECEMBER 2005		
	Antal (1000')	Andel av befolkningen (%)
Befolkning 20-64 år	5321,2	100,0
Officiell arbetskraft	4 378,6	82,3
Öppet arbetslösa	230,9	4,3
Arbetsmarknadsåtgärder som klassas som sysselsättning	42,7	0,8
Handikappsåtgärder	63,9	1,2
Samhall	20,8	0,4
Frånvarande pga sjukdom	155,3	2,9
Frånvarande pga semester	256,4	4,8
Frånvarande av övriga skäl	242,7	4,6
Frånvarande <1 vecka	321,0	6,0
Antal i arbete en genomsnittlig dag	3044,9	57,2

Källa: Egen bearbetning av data ifrån SCB och AMS.

Tabell 5 Personer i arbete en genomsnittlig dag, antal och i procent av befolkningen 20-64 år.

Det antal som är på jobbet en genomsnittlig dag redovisas i tabell 5. Från arbetskraften, 4,4 miljoner, dras öppet arbetslösa, personer i arbetsmarknadsåtgärder och handikappsåtgärder samt anställda i Samhall. Då återstår 4 020 000 som är förvärvs-arbetande. Av dessa 4 miljoner är 155 000 frånvarande på grund av sjukdom, 256 000 på grund av semester, 243 000 av övriga skäl och

321 000 frånvarande i mindre än en vecka.¹⁵ Subtraheras de frånvarande från antalet förvärvsarbetande blir antalet personer i arbete 3 045 000 personer. Detta innebär att av 5,3 miljoner människor i arbetsför ålder var endast 3 miljoner, eller 57 procent av befolkningen i arbetsför ålder, på arbetet en genomsnittlig dag. Det innebär att en tredjedel av Sveriges befolkning försörjer de övriga och att den egentliga sysselsättningsgraden i Sverige inte är 78 procent utan 57 procent av den arbetsföra befolkningen.

¹⁵ SCB anger att 1 604 800 personer var frånvarande från arbetet i mindre än en vecka. Dessa har här antagits vara borta i genomsnitt i en dag varvid siffran delats på fem för att få antalet heltidsekvivalenter. De som redovisats som frånvarande på grund av sjukdom, semester och av övriga skäl var borta från arbetet under hela den vecka som SCB gjorde sin undersökning.

Slutsatser

Sveriges officiella statistik ger en kraftigt förskönad bild av arbetslösheten. Ett flertal rapporter har på senare år hävdats att arbetslösheten är mångdubbelt högre än de 5-6 procent som SCB redovisar. I den här rapporten har arbetslösheten undersökts och kvantifierats. Efter att justeringar gjorts för grupper av dolt arbetslösa blir den totala arbetslösheten 16,5 procent i slutet av 2005. En återblick på arbetsmarknaden i 2003 och 2004 visar att den totala arbetslösheten växer för varje år och fortsätter det som hittills kan arbetslösheten vara ett par procentenheter högre till nästa val.

Sysselsättningsgraden visar hur stor del av befolkningen som drar det ekonomiska lasset. Regeringen har som mål att få upp sysselsättningsgraden från dagens officiella siffra på 78 procent till 80 procent av den arbetsföra befolkningen. Här redovisas den andel förvärvsarbetande som faktiskt arbetar en genomsnittlig dag. Den riktiga sysselsättningsgraden visar sig vara 57 procent. Tjugoen procentenheter, eller drygt 1 miljon personer, som officiellt anses sysselsatta är

i verkligheten antingen frånvarande ifrån arbetet eller i arbetsmarknadsåtgärder, handikappåtgärder eller anställda i Samhall.

Källor

AMS, Arbetsmarknadsstatistik, december 2005 och december 2004.

Antal pensionstagare med förtidspension/sjukbidrag i december med fördelning efter ålder och omfattning (1999-2002). Tillgänglig [online]:

http://statistik.forsakringskassan.se/portal/page?_pageid=47,39932&_dad=portal&_schema=PORTAL
[2006-03-28].

Antal pensionstagare med förtidspension/sjukbidrag i december med fördelning efter ålder och omfattning (2003-2005). Tillgänglig [online]:

http://statistik.forsakringskassan.se/portal/page?_pageid=47,46541&_dad=portal&_schema=PORTAL:
[2006-03-28].

Edling, Jan (2005), "Alla behövs - Blott arbetsmarknadspolitik skapar inga nya jobb".

Försäkringskassan analyserar (2005:5), Sjukskriven i onödan?.

Försörjning 1970-2030 (2005), Tillgänglig [online]:

http://www.sou.gov.se/socialforsakring/dokument/forsorjning_1970-2030.xls [2006-03-28].

Jakobsson, U., Herin, J. & Rydeman, A. (2006), ”Ge de arbetslösa en chans – 150 000 nya jobb genom halverade arbetsgivaravgifter”.

SCB, Arbetskraftsundersökningarna (AKU), september, oktober, november och december 2005 samt december 2003 och december 2004.

Svenskt Näringsliv (2006) ”Utanförskap och arbetslöshet - en exkluderande arbetsmarknad!”.

Den Nya Valfärden vill med sin kampanj *Ge de arbetslösa en chans – halvera arbetsgivaravgifterna* lyfta fram problemen med arbetslösheten. Denna rapport *Hur hög är arbetslösheten, egentligen?* är en del av kampanjen.

Officiell statistik döljer många grupper av arbetslösa, till exempel *personer i arbetsmarknadsåtgärder och människor som är sjukskrivna eller förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl.*

Denna rapport undersöker den verkliga arbetslösheten befolkningen i åldern 20-64 år. Syftet är att ge en realistisk bild av sysselsättningen i Sverige.

Esra Karakaya är 23 år och civilekonom från Handelshögskolan.

den
nya
valfärden

Box 5625, 114 86 Stockholm www.dnv.se
Tel 08-545 038 11 Fax 08-611 35 62 info@dnv.se